Nasjonalpark i Trollheimen?

AV OLAV GJÆREVOLL

Norge kom sent med i arbeidet for å opprette nasjonalparker. Allerede i 1872 ble den første nasjonalpark opprettet, den berømte Yellowstone Nasjonalpark i U.S.A. Sverige fikk noen av sine mest kjente og populære i 1909 og 1910: Abisko, Stora Sjøfallet og Sarek. I Asia og Afrika er det opprettet store nasjonalparker, mange av disse i land som vi vanligvis gir betegnelsen utviklingsland. Upemba Nasjonalpark f.eks. i Katanga er på 11 730 km². Serengeti Nasjonalpark rommer 5—600 000 gaseller, 3—400 000 antiloper, ca. 200 000 sebraer, osv.

Også i Norge arbeidet enkeltpersoner og organisasjoner for nasjonalparker. Tanken om en Jotunheimen Nasjonalpark er meget gammel. Men ingenting skjedde før vi fikk et statsorgan for naturvern — Statens Naturvernråd — i 1955. I 1960 kunne vår første naturverninspektør, Kristen Krogh, begynne utredningsarbeidet for en landsplan for nasjonalparker, og i 1964 forelå innstillingen. Den omfattet i alt 16 områder. Av disse var to blitt fredet mens utredningen pågikk, Rondane (1962) og Børgefjell (1963).

Hvorfor ønsker man nasjonalparker? Hva er hensikten med å opprette disse? Svaret kan man vel på trøndersk vis gi med et nytt spørsmål: Hvorfor drar vi ut i naturen, til skogen, fjellet, stranden og vatnet, så snart det gis en mulighet? Vi søker de rekreasjons- og opplevelsesverdier som naturen kan gi. Disse verdiene er en viktig del av vår leve- og livsstandard.

Gjennom nasjonalparker og naturreservater forsøker vi å verne om disse verdiene, om skjønnheten, rikdommen og variasjonen i vår natur. For hver art som forsvinner, blir vår natur fattigere.

←

Ved Gjevilvatnet. (Foto: Arne Falkanger)

På toppen av Midtre Gjevilvasskammen ligger et merkelig jordlag.

Også rent vitenskapelig sett og ikke minst pedagogisk vil man beholde områder i naturlig tilstand.

En landsplan for nasjonalparker bør være så omfattende at man fanger inn de mange forskjellige landskapstyper man har, og fra et rekreasjonssynspunkt bør de også ha en god geografisk spredning. Det ligger i selve ordet at de skal tilhøre nasjonen, hele folket. Da landsplanen ble utarbeidet, var det derfor utelukkende statens grunn som var inne i bildet.

I alt 10 av de 16 foreslåtte områder er hittil blitt til nasjonalpark, foruten de to nevnte er det Øvre Pasvik, Stabbursdalen, Dividalen, Ånderden på Senja, Gressåmoen i Snåsa, Femundsmarka, Gutulia og Ormtjernkampen.

Landsplanen var på ingen måte ment som en endelig plan. Ikke på langt nær alle de landskapstyper som man ønsket å verne, var kommet med. Verken sørlandsnatur eller vestlandsnatur var fanget inn. Tyngden av nasjonalparkene ligger nordpå og i fjellet. En del av forklaringen ligger i at det er der staten er den store grunneier.

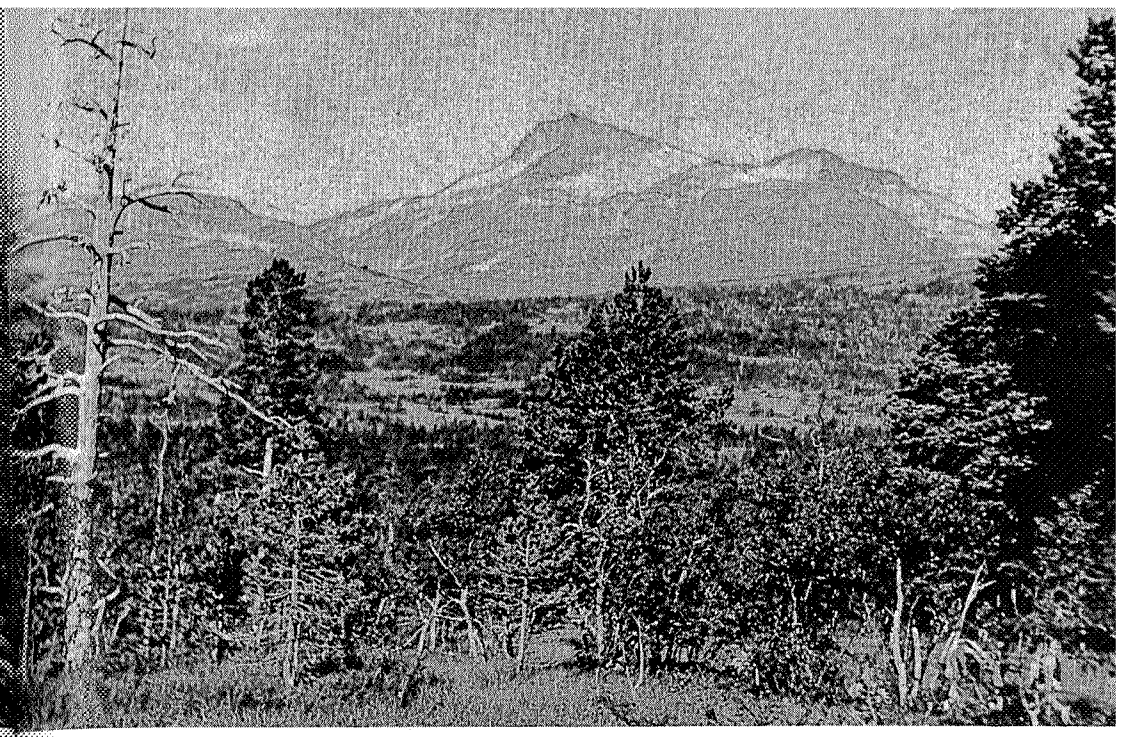

Fra urskogsområdet nær Trollheimshytta med Snota i bakgrunnen.

I 1971 kom det første tillegg, Rago Nasjonalpark i Nordland. Av de som ble foreslått i landsplanen, vil Dovrefjell bli opprettet i 1974. Det bør nå etter at Stortinget har vedtatt å verne Gjende, Bessvatn og Russvatn, også snart være mulig å få Jotunheimen Nasjonalpark opprettet.

Som rimelig kan være, er det i fjellet man finner både det som er igjen av relativt urørt natur og mange av de fine rekreasjonsområdene. På mange måter kan man trekke paralleller mellom Trollheimen og Jotunheimen. Det er derfor jeg har tillat meg å foreslå sentrale deler av Trollheimen som nasjonalpark. Dessverre er det ikke staten som er grunneier. Her er det bygdeallmenninger og private eiere, og det gjør det straks mer innviklet.

Som rekreasjonsområde står Trollheimen i samme stilling som f.eks. Jotunheimen. Det er selvfølgelig derfor Trondhjems Turistforening har Trollheimen som et av sine viktigste virkeområder. Det er storslått natur, særlig velegnet for fotvandreren om sommeren.

Gjevilvatnet.

Når det gjelder de biologiske naturkvaliteter kan vi trygt si at Trollheimen kan settes meget høyt på en prioritetsliste. Det kan igrunnen likestilles med Drivdalsfjella og med de berømte områder nordpå, f.eks. Junkerdalsfjella og fjellene i Reisadalen. Spesielt gjelder dette fjell som Gjevilvasskammene, Blåhø, Tyrikvamsfjell, Mellomfjell og mange andre.

Fra et vitenskapelig synspunkt er Trollheimen et nøkkelområde for forskning over hva som er skjedd i vårt land under og etter siste istid. Det er sterke indikasjoner på at deler av Trollheimen kan ha vært isfri under siste istid. Legg merke til at så mange av toppene i Trollheimen er avkortet pyramider. Også geologene har utvilsomt mye å gjøre i denne delen av vår fjellverden.

Det kan ikke være tvil om at verneverdiene i Trollheimen er like store som i de andre områder som er utlagt til eller foreslått som nasjonalparker. Hadde Trollheimen vært statsgrunn, er jeg overbevist om at Trollheimen ville ha vært med på landsplanen. Men når kvalitetene er tilstede, hvorfor da ikke prøve å få det til likevel. Hvis vi mener at det er formålstjenlig, at det er av stor betydning for oss selv og våre etterkommere, at det vil være riktig

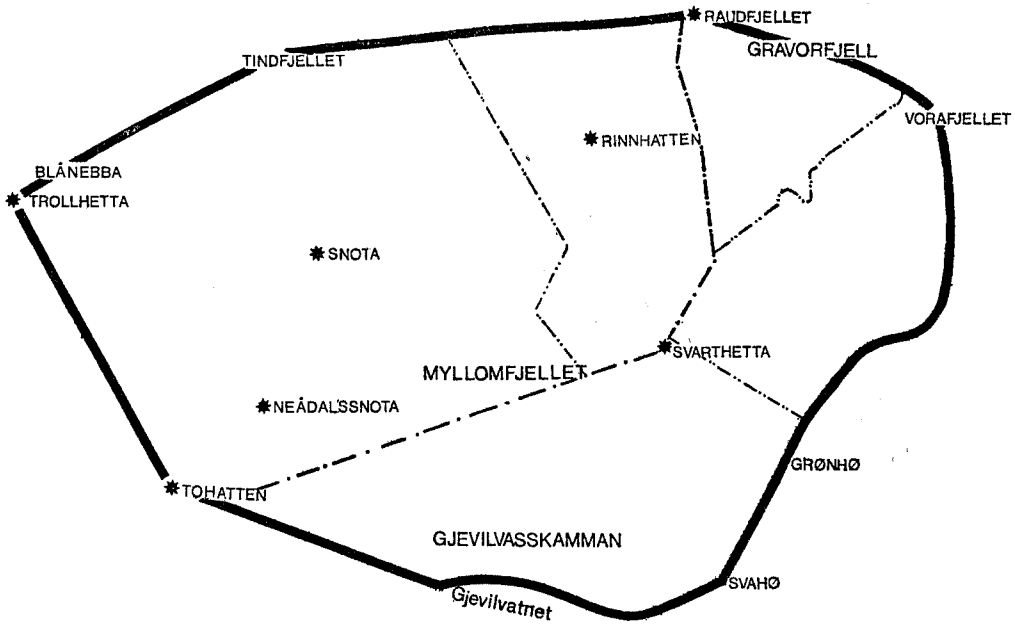

Kartskisse som viser det området som kan være aktuelt i forbindelse med nasjonalpark og landskapsverneområde.

naturressursdisponering, hvorfor da ikke gjøre det som vi mener er riktig?

I sin uttalelse om forslaget til ny naturvernlov uttalte Surnadal kommune at «også annen grunn enn statens kan erverves til nasjonalpark når det er nødvendig». Jeg skulle anta at man da har hatt Trollheimen i tankene. Norges Jeger- og Fiskerforbund uttalte seg i samme retning.

Jeg har en sterk følelse av at man ute i bygdene er i ferd med å oppdage verdiene som ligger i et naturområde som Trollheimen. Jeg er klar over at Trollheimen Nasjonalpark bare kan bli en realitet ved aktiv medvirkning fra de berørte kommuner og grunneiere. Den kan også komme til å koste noe. Disse kostnadene må vi alle være med og bære.

Inntil forholdsvis få år siden var Trollheimen ikke berørt av store inngrep i naturmiljøet. I de senere år er dette blitt endret i betydelig grad. Vasskraftsutbyggingene har imidlertid ikke i særlig

grad berørt de områder som fra et naturvitenskapelig synspunkt er de aller mest verneverdige. Men Trollheimen er blitt mindre, og nødvendigheten av vernetiltak er blitt større dersom en vil beholde de særegne naturkvaliteter som fjellområdet byr på og unngå en ytterligere utarming av det. Den økende bruk av motoriserte kjøretøyer utenfor veiene gjør sitt til å aktualisere dette ønske.

Det har vist seg både i vårt land og i andre at det i samband med nasjonalparker bør etableres en buffersone. I Rondane f.eks., planlegges det hoteller etc. like inn til nasjonalparkens grenser. Derved blir i realiteten en del av nasjonalparken et bruksområde i samband med forretningsvirksomhet. Derfor må en trekke grensene for et vernet område slik at en unngår et for sterkt press mot det man sterkest vil verne. En slik buffersone kan gis status som det man i naturvernloven kaller *landskapsvernområde*. Et slikt område kan i stor utstrekning brukes, men det kan ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter.

I forslaget har jeg antydet at man undersøker mulighetene i den del av Trollheimen som er angitt på kartskissen. Den har følgende avgrensing:
Gjørdølas utløp i Gjevilvatnet — Svahøas topp — Grønhøas topp — Minilla — Minillkroken — Volafjellet — Gravurdfjellet — Raudfjellet — Trollhytta — Tindfjellet — Blånebba — Trollhøtta — Tohatten — Gjevilvatnets vestende — derfra Gjevilvatnets strand fram til Gjørdølas utløp.

Jeg forutsetter da at dette omfatter såvel nasjonalpark som bufferområde. En mer nøyaktig avgrensing kan man bare komme fram til i samarbeid med kommunene, fjellstyrene og grunneierne. Det viktigste nå er å komme igang med arbeidet. Jeg er klar over at man i dette arbeidet vil møte mange og tildels vanskelige problemer, men hvis det er vilje tilstede, vil det også her kunne finnes en vei.

Fredning av Trollheimen

AV T.T.'s STYRE

Professor Olav Gjærevoll har i en artikkel i Adresseavisen den 4. januar tatt til orde for en nasjonalpark i Trollheimen. Trondhjems Turistforenings styre vil støtte Gjærevoll i hans arbeide med dette. Da dette er et område som vesentlig omfatter privat eiendom, må de enkelte grunneiere kontaktes. Det finnes også allerede en del hytter i området og foreningen har sine vardede ruter. Om det ikke lar seg gjøre å få en ren nasjonalpark vil vi foreslå at det i likhet med enkelte naturområder nær byene blir opprettet en såkalt rød strek, innenfor hvilken all videre utbygging blir nektet og hvor flora og fauna blir tatt vare på i den utstrekning det lar seg gjøre. Foreningens styre har ikke gått imot at Trondheim Elektrisitetsverk blir gitt konsesjon på utbygging av Granavassdraget med dam på Nerskogen og oppsamling av vann fra Gjøla og Resa, men ønsker ikke oppdemming av Minilla vest for vei over Nerskogen.

Det er ikke andre steder i Trøndelag at et areal av denne størrelse kan bevares uten å dra for store veksler på samfunnsmaskineriet. Vi ber publikum om å støtte opp om denne saken.

I forbindelse med videre kraftutbygging her i landet burde på like linje med Statens konsesjonsavgiftsfond og konsesjonsavgiftsfondet i de berørte fylker og kommuner opprettes og betales avgift til et naturvernfond. Disse midler kunne så brukes til fremme av fri ferdsel i fjellet sommer og vinter og til ivaretagelse av våre naturherligheter.

For styret i T.T.

Fritz Christensen
formann